

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb

Krátká studie 8/2014

29. 9. 2014

ŠTĚPÁN JURAJDA, DANIEL MÜNICH,
LUCIE ZAPLETALOVÁ

O AUTORECH

Štěpán Jurajda

Štěpán Jurajda je docentem ekonomie CERGE UK. Je členem Vědecké rady Univerzity Karlovy. Od roku 1997 je členem akademického sboru CERGE UK a výzkumným pracovníkem Národohospodářského ústavu AV ČR. V letech 2009-2013 působil na postu ředitele společného akademického pracoviště CERGE-EI. Ve svém výzkumu se zabývá mimo jiné trhem práce a školstvím.

Daniel Münich

Doktorát z ekonomie má z CERGE-EI, kde nyní vyučuje v doktorském programu. Zabývá se výzkumem především v oblasti ekonomie trhu práce a ekonomie vzdělávání. Je členem Národní ekonomické rady vlády (NERV). Působil jako nezávislý poradce několika ministerstev i mezinárodních institucí.

Lucie Zapletalová

Studie doktorské studium na CERGE-EI. Zaměřuje se především na ekonomii vzdělání. Dříve pracovala v Člověku v tísni.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb

© Štěpán Jurajda, Daniel Münich, Lucie Zapletalová

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2014

Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb

ZÁŘÍ 2014

ŠTĚPÁN JURAJDA, DANIEL MÜNICH, LUCIE ZAPLETALOVÁ

Úspěšnost kandidátů ve volbách ovlivňují i zdánlivě méně důležité faktory jako jsou údaje uvedené na volebních lístcích. Jelikož shánění informací o kandidátech a jejich vyhodnocení vyžaduje čas a úsilí, které nejsou všichni voliči ochotni věnovat, jejich významná část se při vlastní volbě rozhoduje podle toho, co vidí na volebním lístku. Empirický výzkum tohoto fenoménu založený na datech o jednotlivých kandidátech zveřejňovaných ČSÚ byl nedávno publikován v článku Jurajda a Münich (2014)¹ a tato studie IDEA nabízí jeho laické shrnutí.

Voliči se rozhodují podle tří typů informací. Základní jsou informace o názorech, slíbech a schopnostech kandidátů, které voliči získávají před vlastními volbami. Druhý typ informací o kandidátech se nachází na volebních lístcích: pohlaví, věk, akademické tituly a profese; tyto charakteristiky mohou souviset s názory a schopnostmi kandidátů. Třetím typem informací jsou pak tzv. *volební signály*, jako např. jméno kandidáta nebo pořadové číslo kandidátní listiny dané strany na volebním lístku, které ovlivňuje ‚viditelnost‘ dané kandidátky. Tyto signály sice o kvalitách jednotlivých kandidátů nevypovídají nic, ale málo informovaným voličům mohou sloužit jako nevědomé vodítko k usnadnění rozhodování, obzvláště pokud je kandidátů mnoho nebo pokud o nich voliči nemají dobré povědomí. V naší analýze porovnáваме vliv informací z volebních lístků a volebních signálů na chování voličů při volbách do regionálních zastupitelstev v roce 2008 s jejich vlivem při volbách v roce 2010 do zastupitelstev obcí, kde voliči kandidáty často osobně znají.

¹ Jurajda, Š. a Münich, D. (2014). Candidate ballot information and election outcomes: the Czech case, *Post-Soviet Affairs*. <http://dx.doi.org/10.1080/1060586X.2014.949066>
Výzkum byl podpořen Nadačním fondem Karla Janečka.

V naší analýze nejprve sledujeme vliv charakteristik kandidátů na jejich umístění na ‚volitelných‘ místech kandidátek.² Dále sledujeme vliv informací uvedených na volebních lístcích na preferenční hlasy a na konečné výsledky voleb, tj. úspěch při získání mandátů. Pro konečný úspěch kandidáta ve volbách je umístění na volitelném místě kandidátky zásadní, protože význam preferenčních hlasů je díky nastavení volebních pravidel poměrně omezený. Jen 17 % mandátů získaných v komunálních volbách v roce 2010 bylo získáno díky preferenčním hlasům kandidáty z nevolitelných pozic volebního lístku. V případě krajských voleb to byla jen 2 %.

Jak ukazujeme v naší analýze, s rostoucím věkem roste i pravděpodobnost umístění kandidáta na volitelném místě kandidátky. Nejlepší pozici mají v tomto směru padesátníci, protože po padesátce tato pravděpodobnost s vyšším věkem opět klesá.

Dále ukazujeme, že ženy mají výrazně nižší šanci dostat se na volitelná místa kandidátek než muži srovnatelných charakteristik (uvedených na volebním lístku). Pravděpodobnost, že se žena dostane na volitelné místo je o 6 až 9 % nižší než u srovnatelného muže. V krajských volbách je tento rozdíl v šancích žen a mužů vyšší než v obecních. Přitom v počtu preferenčních hlasů není mezi muži a ženami velký rozdíl, pokud srovnáváme muže a ženy na stejné pozici kandidátky a se stejným vzděláním a dalšími charakteristikami uvedenými na volebním lístku. Je také pozoruhodné, že kandidát muž umístěný na kandidátce těsně vedle kandidáta ženy obdrží méně preferenčních hlasů než podobně vysoko umístěný kandidát muž sousedící na kandidátce jen s mužskými kandidáty. Ve větších městech mu takové umístění statisticky významně snižuje šanci na získání mandátu. Akademické tituly až o desítky procent zvyšují pravděpodobnost, že se kandidát dostane na volitelné místo kandidátky a zvyšují i počet preferenčních hlasů a pravděpodobnost zvolení. Zajímavé je, že větší šanci dostat se na volitelné místo mají právníci než lékaři, ačkoli lékaři získávají vyšší počet preferenčních hlasů než právníci. Vliv akademických titulů na výsledky voleb je nejsilnější v menších obcích.

Romsky znějící jméno má silný negativní vliv na umístění kandidáta na volitelných pozicích v obou typech voleb. Šanci kandidáta dostat se na volitelná místa snižuje o zhruba 10 % a ovlivňuje i preferenční hlasy.

Zajímavostí je, že v malých obcích existuje statisticky významný vliv abecedního pořadí příjmení kandidáta na jeho šance být na volitelném místě kandidátky. Kandidáti, jejichž příjmení začíná na „Z“ mají v průměru, oproti kandidátům začínajícím na „A“, o 1,5 % nižší šanci na zastoupení na volitelných pozicích. Může to být způsobeno tím, že kandidáti jsou na kandidátkách na samém začátku seřazeni podle abecedy a dané volební uskupení či politická strana poté přeskupí pořadí podle kvalit jednotlivých kandidátů, ale ne zcela důsledně, takže částečně zůstane vliv abecedního řazení zachován.

Relativně velký dopad na počet získaných volebních mandátů má pořadí kandidátek na volebním lístku, které je losováno náhodně. Např. ve větších městech získává první kandidátka uvedená na začátku volebního lístku o 2 až 4 % vyšší podíl zastupitelských křesel. V krajských volbách pomáhá i vylosování na druhé či třetí místo na hlasovacím lístku. V menších obcích se tento efekt ale neprokázal. To je v souladu s domněnkou o lepší informovanosti voličů o konkrétních kandidátech a menším vlivu náhodných faktorů v menších obcích.

² Pokud z dané kandidátky získalo mandát např. 5 kandidátů, označujeme prvních 5 míst dané kandidátky za ‚volitelná‘, přestože mezi oněmi pěti zvolenými kandidáty mohou díky preferenčním hlasům být i kandidáti zařazení na kandidátní listině na nižších ‚nevolitelných‘ místech.

Reference

Jurajda, Š. a München, D. (2014). Candidate ballot information and election outcomes: the Czech case, *Post-Soviet Affairs*.
<http://dx.doi.org/10.1080/1060586X.2014.949066>

Předchozí publikace

29.8.2014 Matěj Bajgar, Petr Janský: Regionální rozdíly v kupní síle: Ceny, platy, mzdy a důchody

7.7.2014: Štěpán Jurajda, Jiří Šatava: Budete mít nárok na důchod?

27.6.2014: Daniel Münich, Miroslava Federičová: Učení mučení, nebo škola hrou?

25.6. 2014: Petr Bouchal, Petr Janský: Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za kolik pracují?

31.5.2014: Klára Kalíšková, Daniel Münich: Komu pomůže navrhované zvýšení slevy na dani na dítě?

17.3.2014: Miroslava Federičová, Daniel Münich: Příprava na osmiletá gymnázia: velká žákovská steeplechase

6.3.2014: Klára Kalíšková: Ženy v českém finančním sektoru 1994-2012: nové pracovní příležitosti pro mladé a vzdělané

16.12.2013: Daniel Münich, Tomáš Protivínský: Dopad vzdělanosti na hospodářský růst: ve světle nových výsledků PISA 2012

9.12.2013: Libor Dušek, Jiří Šatava: Zdanění vysokých příjmů, reforma za reformou...

7.10.2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich: Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému

3.10.2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich: Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma přímých daní?

18.9.2013: Jiří Šatava: Dopad rozvodu na příjmy v důchodu

17.6.2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava: Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje

20.5.2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava: Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců

7.5.2013: Petr Janský: Účastníci penzijního připojištění

22.4.2013: Martin Gregor: Může zaporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů?

15.3. 2013: Pavel Hait, Petr Janský: Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti

13.12. 2012: Vilém Semerák: Zachrání Čína české exporty? Studie

27.11. 2012: Petr Janský: Odhady dopadů změn sazeb DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013. Krátká studie

19.10. 2012: Vilém Semerák: Makropredikce III/2012

6.10. 2012: Pavla Nikolová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár: Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů? Studie

IDEA DĚKUJE VŠEM SPONZORŮM

Deloitte.

KPMG

PRICEWATERHOUSECOOPERS

 CYRRUS

Antonín Fryč
generální ředitel
WAREX, s. r. o.

Petr Šrámek
advokát

Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb
Studie *Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu*
Vydavatel: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.
Politických vězňů 7, 111 21, Praha 1, Česká republika

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je součástí akademického pracoviště CERGE-EI a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara.

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na idea@cerge-ei.cz

<http://idea.cerge-ei.cz>